

Op weg naar een goede beschrijving
van skills en competenties

Code of Ethics is de basis

Informatieprofessionals hebben een internationale Code of Ethics, die in 2020 is vastgesteld door de International Federation for Information Processing (IFIP). Alle aangesloten beroepsorganisaties onderschrijven die code. Het is internationale samenwerking op z'n best, met inspraak, participatief ontwikkelen, overleg en gezamenlijke besluitvorming. De code is een basis én richtinggevend voor methoden, best practices, standaarden en frameworks. Hoe kan deze code optimaal ingezet worden – en daarmee vertrouwen geven in de sector?

DE CODE OF ETHICS VAN IFIP IS GEMAAKT OP BASIS VAN GOOD PRACTICES VANUIT DIVERSE LANDEN, WAARBIJ DE CODE VAN DE ASSOCIATION FOR COMPUTER MACHINERY ALS VOORBEELD DIENDE. Professionals van het International Professional Practice Partnership (IP3) binnen IFIP hebben de code uitgewerkt onder leiding van prof. dr. Don Gotterbarn. Via consultatierondes is de code tot stand gekomen, met maximale aandacht voor het gezamenlijk vanuit de internationale beroepsgroep opwerken van een code. Deze is vervolgens vastgesteld in de Algemene Vergadering van IFIP. IP3 gaat deze code nu gebruiken om het huidige certificeringsschema van IT-professionals geschikt te maken als ISO-norm, met onder meer e-CF als inhoudelijk kader.

Internationale samenwerking

Wereldstandaarden komen vaak voort uit een gezamenlijk proces. Zo kennen project- en programmamanagers en PMO'ers de IPMA-competenties, IT-architecten kennen ArchiMate (een Nederlands product!) en Togaf. Standaarden die met groepen professionals en academici worden opgesteld en bijgewerkt.

Ook ISO-normen komen tot stand via brede internationale afstemming. Een voorbeeld is ISO/IEC 24773; een nieuw onderdeel binnen de ISO/IEC norm

voor 'computing', die het resultaat is van een samenwerking van de Nederlandse KNVI met collegaverenigingen uit diverse landen. Bijzonder aan deze nieuwe versie is de aandacht voor ethiek en voor kennis, skills, competenties en professional practice.

Menselijke maat

Actueel is ook de gezamenlijke inspanning voor een richtlijn voor toepassing van Artificial Intelligence (AI). In Europa werken meerdere organisaties samen in het Artificial Intelligence Skills Alliance (ARISA)-project om kennis op te doen over het gebruik van AI in publieke en private toepassingen. Ook de KNVI is betrokken bij deze ontwikkeling, en ook hier is de borging van ethische principes een belangrijk onderwerp. Ethics as a Service moet ethische hulp bieden bij de ontwikkeling, het gebruik en het ontwerp van AI.

Een Nederlands voorbeeld tenslotte is de Nederlandse Praktijkrichtlijn NPR 3414:2023, governance op de menselijke aspecten van IT. Deze norm is geba-

seerd op het academische werk van een KNVI-professional en is samen met een groep vakmensen uitgewerkt. Hiermee kunnen bestuurders van organisaties beter rekening houden met de menselijke maat in de besturing van hun IT. Ook in deze norm is ethisch handelen een belangrijk ingrediënt.

Open standaarden

Op zoek naar standaarden voor informatiemanagement, informatievoorziening en informatiebeheer zie je al snel door de bomen het bos niet meer. De KNVI Interesse Groep 'Open Standaarden' geeft inzicht op basis van het negenvlakmodel, opgesteld door prof. dr. Rik Maes (Maes, 2003). Dat model kan gebruikt worden voor duiding en samenhang van diverse standaarden voor bedrijfsstrategie, informatiestrategie en informatievoorziening. Het model is mede bedoeld om samenwerking te bevorderen en het gesprek te voeren over werkzaamheden binnen organisaties. Het geeft daarnaast handvatten om standaarden te plaatsen en de lezer (of

Het vakgebied van
informatieprofessionals is
nogal lastig vanuit één kader
te omschrijven

Je professie actueel houden en het denkkader voortdurend onderzoeken, bevragen en zelfs ter discussie stellen is een uitdaging!

Reacties en bijdragen

Voor reacties en nieuwe bijdragen van IT-experts:
Tanja de Vrede
020-2467230
t.d.vrede@agconnect.nl

de zoekende professional) te helpen 'richten'. Op openstandards.nl kan iedereen deze standaarden raadplegen.

Verdieping op standaarden kan vanuit drie invalshoeken:

1. De intentie van de standaard om ethische uitgangspunten te formuleren, zoals hiervoor beschreven
2. Het beschrijven van vaardigheden (skills)
3. Het uitwerken van de bijbehorende competenties

Van skills naar competenties

De vaardigheden van professionals zijn er op vele niveaus. Van het kunnen bedienen van IT-middelen en het geven van een presentatie tot de professionele skills van de senior engineer die de beste (software-)code kan schrijven of een integrale ketentest uitvoert. Het gaat om vaardigheden die je deels kunt leren uit boeken, maar pas echt tot leven komen door ze toe te passen, erop te reflecteren en ze te verbeteren. Zijn vaardigheden positief ingezet in de praktijk, dan spreken we van competenties. De International Standard Classification of Occupations (ISCO) van de International Labour Organisation (ILO), het European Skills, Competences, Qualifications and Occupations (ESCO) van de Europese Unie of het Skills Framework for the Information Age (SFIA) pogen daarvan een totaaloverzicht te geven.

Welbekend is het Europese Competentieframework (e-CF), nu een CEN/NEN standaard. e-CF is uitgegroeid tot een standaardisatieomgeving voor IT-professionals met documenten rondom de Body-of-Knowledge (BOK), rollen, accreditaties, onderwijs en in-

tervisie. Nu het een formele standaard is, geeft dat ook meer handvatten voor implementatie. Bijvoorbeeld door de competenties te gebruiken in de ICT-inhuurmantel van de Rijksoverheid of de centrale inkoop van opleidingen.

Competentieframeworks

Beroepsorganisaties in Europa, waaronder de KNVI, spelen een ondersteunende rol in het uitwerken van competenties en het agenderen van het belang ervan. Onlangs is door de EU samen met onder meer de Council of European Professional Informatics Societies (CEPIS) een eerste poging gedaan voor een European Digital Skills Certificate (EDSC). Aan de basis daarvoor staat weer een ander framework: DigComp 2.2.

Competentieframeworks hebben als uitgangspunt dat het sturing geeft aan professionals om hun vak bij te houden. Het vakgebied van informatieprofessionals is echter nogal lastig vanuit één kader te omschrijven – zeker omdat de reikwijdte van het vakgebied niet in alle landen hetzelfde is. In Nederland begint het IT-vak en dat van de (voorheen) meer generiek opgeleide documentalist, bibliothecaris en archivaris steeds meer overlap te vertonen op specifieke competenties. Daarmee wordt het gehele vakgebied breder, en dus ook de set aan competenties.

Twee addertjes onder het gras

Met al die frameworks lijken we een stevige basis te hebben voor ons vakgebied. Maar... er zitten nog twee addertjes onder het gras. Opletpunten dus.

De eerste is de inzet op skills.

Het nieuwe European Digital Skills Certificate lijkt een mooie aanvulling op alle competentieframeworks en voorziet in een bijbehorende toetsing. Het framework gaat echter in op digitale vaardigheden van burgers en professionele gebruikers van informatietechnologische producten. Maar dat is een beetje als het toetsen van iemands behendigheid – en daarmee slechts één kant van de medaille. Denk aan veel scholieren van tegenwoordig. Die zijn heel behendig in het gebruik van allerlei devices, comfortabel online en snel schakelend. Maar beoordelen of informatie juist is, of bronnen kloppen, of ze veilig werken en geen vertrouwelijke gegevens delen, dat moeten ze nog leren. Iets vergelijkbaars geldt voor professionals. Ze zijn verantwoordelijk voor het maken, beheren en implementeren van goede IT en dat vergt (steeds) specifieke(re) kennis en ervaring. Multidisciplinair werken vraagt denkkracht en reflecterend vermogen en daarvoor moet je continu trainen, leren, lezen en oefenen. Je vak bijhouden dus. En laat dat nu net een onderdeel zijn waar de EU niet (of heel beperkt) op inzet!

Ethische duiding

Het tweede addertje is de ethische duiding van het werk. Denkkracht en reflecterend vermogen gaan immers niet alleen om het eigen leren, of het leren over leren (de 'double loop' van Argyris & Schön, 1978). Het drieluik van ethiek, skills en competenties gaat uit van 'derde orde leren' (Boonstra, 2000). Hierbij wordt een denkkader verder ontwikkeld, inclusief de ethische afwegingen die gemaakt worden vanuit dat denkkader.

Ook in internationale context is het niet altijd eenvoudig om deze twee opletpunten hoog op de agenda te krijgen en te houden. Wellicht omdat het best ingewikkeld is om skills en competenties te vatten in frameworks. Skills zijn 'eenvoudig'. Professionalisme beschrijven is moeilijker. En je professie actueel houden en het denkkader

voortdurend onderzoeken, bevragen en zelfs ter discussie stellen is een uitdaging!

Gelukkig is de basis goed: competentieframeworks als e-CF en diverse ISO-normen en vooral de Internationale Code of Ethics. We hebben nog een lange weg te gaan voor het vak van de informatieprofessional goed is beschreven, en vooral de skills en competenties zo zijn beschreven dat iedereen ze erkent en herkent en blijft verbeteren. Maar: we zijn op weg! 🌐

Referenties:

- Argyris, C. & Schön, D. A. (1978) *Organizational Learning: A Theory of Action Perspective*, Addison-Wesley
- Boonstra, J. (2000) *Lopen over water*, Universiteit van Amsterdam
- Bronsgeest, W.L. & De Waart, S., (2020) *Smart Humanity, de mens met I-O op voorsprong*, Nubiz Uitgeverij, Hilversum
- Bronsgeest, W.L., Wesseling, M., De Vries, E. & Maes, R. (2017) *Informatieprofessional 3.0 Strategische vaardigheden die u connected houden*, Boom uitgeverij, Amsterdam
- Maes, R. (2003) *Informatiemanagement in kaart gebracht*, Universiteit van Amsterdam, Amsterdam
- <https://www.ilo.org/public/english/bureau/stat/isco/docs/publication08.pdf>
- <https://esco.ec.europa.eu/nl>
- <https://www.cencenelec.eu/european-standardization>

Wouter Bronsgeest
is voorzitter van de KNVI.

Liesbeth Ruoff-van Welzen
is fellow bij de KNVI en voorzitter van de Interessegroep Digital Skills.